

MEDZINÁRODNÉ KOLOKVIUM O HUMANITE V HERCEG-NOVI

Problémy humanizmu, jeho rôznych teoretických a praktických stránok a aspektov, sleduje filozofická verejnosť v posledných rokoch zvlášť pozorne. Preto tiež so záujmom očakávala priebeh a výsledky medzinárodného rokovania marxistov a nemarxistov, ktoré usporiadalo v dňoch 11. až 16. augusta 1969 v Herceg-Novi (Juhoslávia) Medzinárodné združenie pre humanizmus a etiku v spolupráci s Filozofickým inštitútom belehradskej univerzity. Hlavnou témou tohtoročného zasadania bol *Vývoj ľudstva — ciele a prostriedky*.

Kolokvia sa zúčastnilo do 40 filozofov a sociológov zo socialistických a kapitalistických krajín. Pre priebeh rokovania a diskusií bolo smerodajné, že prítomní nemarxistickí filozofi a sociológovia boli prevažne demokraticky a pokrokovy zmýšľajúci vedci viacerých filozofických smerov, s ktorými marxisticky orientovaní filozofi našli — napriek rozdielom v základnom filozofickom a svetonáhladovom postoji — spoločnú reč v mnohých závažných otázkach súčasnosti, napríklad o problémoch boja za mier, v postoji k vietnamskej otázke, k otázkam boja proti imperializmu, kolonializmu, militarizmu a podobne. Základný filozofický rozdiel v názoroch medzi marxistami a nemarxistami nebolo, prirodzene, možné prekonať. O to však na kolokviu ani nešlo.

Prvé dva dni rokovani sa venovali referátom. I. P. van Praag (Utrecht) hovoril na tému *Odcudzenie v modernej technickej spoločnosti a spôsoby jeho eliminácie*. Priniesol viacero zaujímavých postrehov a záverov, i keď z marxistického hľadiska nemožno s mnohými súhlasiť. S. Stojanović (Belehrad) mal referát *Revolučná teleológia a etika*. Rumunskí filozofi N. Bellu a A. Tanáse (Bukarešť) analyzovali na marxistickom základe *Perspektívy a protirečenia v súčasnom vývoji človeka*. P. Kurz (Buffalo, USA) hovoril na tému *Obrana tolerancie*. Azda s najpôvodnejším a najhlbším referátom vystúpil M. Marković (Belehrad), a to na tému *Ľudská prirodzenosť a súčasné možnosti sociálneho vývoja*. S kratšími príspevkami vystúpili na plenárnom zasadnutí aj účastníci zo Slovenska PhDr. J. Strinka, CSc. na tému: *Socializmus a národy*, a PhDr. A. Hlávek CSc. na tému *Zodpovednosť a humanizmus*. Išlo o marxistické rozborly k analyzovanej téme.

Ťažisko diskusií na kolokviu bolo však v sekciách. V prvej z nich sa prerokovala téma *Ľudská povaha (prirodzenosť) a všeobecné hodnoty*. Analyzoval a precizoval sa predovšetkým pojem „ľudská prirodzenosť“, človek ako bytosť praxe a povaha tejto praxe. Pozornosť sa venovala tiež historickej podmienenosti ľudských potrieb a záujmov, a prejavom ľudskej prirodzenosti za určitých dejinných situácií. A napokon sa rozoberal na tomto základe problém hodnôt a ich historickej podmienenosti.

Druhá sekcia sa zapodievala otázkou *Humanizmus a radikálna premena sociálnych štruktúr*. Vyplýva z povahy tohto problému, že sa pri jeho rozbere azda najviac prejavila principiálna rozdielnosť pohľadov medzi marxisticko-leninským pohľadom a často v podstate malomeštiackymi názormi účastníkov z kapitalistických krajín.

V tretej sekcii, v ktorej sa analyzovala téma *Jednotlivec a byrokracia v spoločnosti*, predsedal prof. Dr. L. Hanzel z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského (okrem

už spomínaných súdruhov zo Slovenska, zúčastnil sa na kolokviu ešte doc. Dr. J. Uher CSc. z Filozofického ústavu SAV).

V tejto sekcii sa venovala najprv pozornosť genéze a evolúcii byrokracie. Konštatovalo sa, že moderná industriálna spoločnosť nie je mysliteľná bez určitej vrstvy byrokracie. V zápasoch o demokraciu a demokratizáciu spoločnosti nejde preto o odstránenie byrokracie ako takej, ale o odstránenie a prekonanie byrokratických metód, byrokratizmu ako systému. Ide v silnej miere o vytvorenie takej sociálnej, spoločenskej štruktúry, takého spoločenského usporiadania, ktoré by vymedzilo byrokracii v spoločnosti to miesto a zaradenie, ktoré zodpovedá záujmom spoločnosti a jednotlivca.

Marxistickí filozofi a sociológovia poukázali na to, že vytvorenie takejto spoločnosti nie je možné bez zospoločnenia kľúčových výrobných prostriedkov, ktorých súkromné vlastníctvo je bázou, na ktorej vyrástol moderný byrokratický systém. Preto meštiacka (reprezentatívna, parlamentná, formálna) demokracia nevytvára základňu pre odstránenie, prekonanie byrokratického systému. Cestou k prekonaniu byrokratizmu ako systému je vybudovanie socialistickej spoločnosti, ktorá prekoná nedostatky, formálnosť, triednu obmedzenosť meštiackej demokracie. Nebezpečenstvo vytvorenia byrokratického systému jestvuje však aj v socialistickej spoločnosti. Zábezpekou proti tomuto nebezpečenstvu je dôsledné uplatnenie, všestranné rozpracovanie a realizovanie princípu demokratického centralizmu vo všetkých zložkách a na všetkých stupňoch socialistickeho spoločenského života.

Konferencia o humanizme v Herceg-Noví splnila bezosporu svoje poslanie. I keď nevyčarpala hlavnú tému v celej šírke a celý rad otázok sa ani nedostal na program — napr. referáty na seba nenadväzovali, akoby niektoré chýbali — predsa došlo k vážnemu a tolerantnému, i keď principiálnemu dialógu medzi marxistami a nemarkxistami o otázkach, ktoré dnes zaujímajú mysliacich ľudí na celom svete. Nadviazali sa mnohé osobné kontakty, ktoré sú tak dôležité v dnešnom svete, keď všetci pokrokoví a demokraticky zmýšľajúci ľudia vynakladajú veľké úsilie na zachovanie mieru a za upevnenie priateľstva medzi národmi. Diskusie o otázkach humanizmu — aj keď v nich nemožno prekonať základné rozdiely v názoroch — budú vždy nesporne prispievať k porozumeniu medzi národmi a ľuďmi rôznych názorov a svetonáhľadov. Tak to bolo aj v Herceg-Noví.

LH

PROBLÉMY MOCI A HUMANITY NA KORČULANSKÉ LETNÍ ŠKOLE

VI. zasedání již tradiční mezinárodní filosofické letní školy na Korčule, které probíhalo ve dnech 20.—30. srpna, mělo na programu závažnou a aktuální problematiku vztahů moci a humanity v soudobé společnosti. Na řadě přednášek a diskusí se zde podíleli nejen přední jugoslávští marxističtí filosofové a sociologové jako V. Korač, V. Milič, V. Sutlič, G. Petrovič, D. Pirjevec, R. Supek, L. Tadič, A. Krešič, I. Kuvaičič, B. Bošnjak, M. Djurič, S. Stojanovič, V. Rus, D. Grlič, D. Šušnjič a d., ale i někteří marxističtí i nemarkxističtí pokrokoví myslitelé, vědci a publicisté ze zahraničí jako L. Goldmann (Francie), E. Paci (Italie), J. Lewis (Velká Británie), F. Marek, G. Nanning (oba Rakousko), K. H. Volkmann-Schluck (NSR), A. Kunzli (Švýcarsko), H. Fleischer (záp. Berlín) a další. Kromě hlasů, které kvitovaly s povděkem řadu zajímavých a cenných přednášek a myšlenek, bylo mezi posluchači — studenty